

Türkiye'de başörtü tercihi yükseliyor

Türkiye'de son dört yılda başını kapatanların sayısında artış yaşandığı ortaya çıktı.

2003 araştırmasında, yetişkin kadınlar arasında başını örtenlerin sayısı yaklaşık 13 milyondur. Bugün bu sayı 14 milyon çevresindedir. Ancak dört yıl içinde türban takan hanımlarımızın sayısı yaklaşık 500 binden 2 milyona çıkmıştır. Bu dikkat çekici ve hızlı artışın nedeni bu araştırmada belirgin değildir.

Örtünenlerle örtünmeyenler arasındaki fark genellikle, sadece başlarını örtmesiyle sınırlı değildir. Örtünme insanın yaşam tarzı ve anlayışını da etkilemektedir.

Örneğin, eskiden beri örtünme ile modernleşme arasında bağlantı kuranlar olmuştur. Başını örtenlerin Batılılaşmanın karşısında oldukları iddiası azımsanmayacak kadardır. Ancak, bu görüş kabul edilirse, yüzde 30 dışındakilerin hepsini Batılılaşma karşıtı olarak kabul etmemiz gerekir. Eğer bu doğru olsaydı, örneğin son 20 ya da 10 yılda aldığımız mesafeyi geçmemiş olmamız gerekirdi. Çünkü, yüzde 70 Batılılaşma karşıtı olan bir ülkede bu ilerlemeler sağlanamaz. En azından başını örtenler dört yılda yüzde beş arttı diye, ülkemizin ve halkımızın Batı'dan uzaklaştığını söyleyemeyiz. Birçok bakımdan modernleşmede alınan yolun geriye değil, ileriye doğru olduğu açıktır. Başını örtenlerin bir kısmının, Batılılaşmaya karşı olduğu bir gerçektir, ancak büyük çoğunluğunun teknolojide, bilimde, hukukta, siyasal rejimde yüzlerinin Batı'ya dönük olduğu yadsınamaz. Halkımız geleneğini, dini inancını kaybetmek istememekte, özetle kültürel değerlerine bağlı kalırken modernleşmek istemektedir. Bunlar için kültürel değerlere bağlılık, modernleşmenin tehlikeleri (!) için bir koruyak, korkuları için bir kalkandır. Diğer taraftan, başını örtmeyenlerin kültürel değerlere saygısı başını örtenlerden çok farklı değildir.

Kültürel değerler dışındaki diğer değerler tartışıldığında, başını açanlarla başını örtenlerin ortaya koydukları görüşler arasındaki fark azalmakta, örtünme hali görüşler arasında bir ayıraç olmaktan çıkmaktadır.

Siyasal hayatımızda, kültürel değerleri korumayı yaşamsal gören ama Batılılaşmak isteyenler ile devleti korumak ve aynı zamanda Batılılaşmak isteyenler arasında belirli ayrışma olduğu görülmektedir. Oysa ne bu taraftakiler devleti ve cumhuriyeti yıkmak istemekte, ne de öbürleri kültürel değerlerin yok olmasına çaba göstermektedirler.

Bu çekişmenin bugünkü içeriği aynı kaldıkça, tabloda bir değişiklik beklenmemelidir.

Tartışma, kültürel değerlerin dışındaki yaşamın ortak yanlarına (demokrasiye, altyapıya, eğitime, sağlığa, hukuka) taşınabildiğinde, bugünkü tablo değişecek, örtünme tercihi siyasal hayattaki ayrışmanın belirleyicisi olmaktan çıkacaktır.

Tarhan Erdem yönetiminde A&G Araştırma Şirketi, Mayıs 2003'te başörtüsü konusunda ilgili bir araştırma yapmış ve Milliyet gazetesinde 27-31 Mayıs arasında yayımlanan araştırma, önemli ve ilgi çeken sonuçlar ortaya çıkarmıştı.

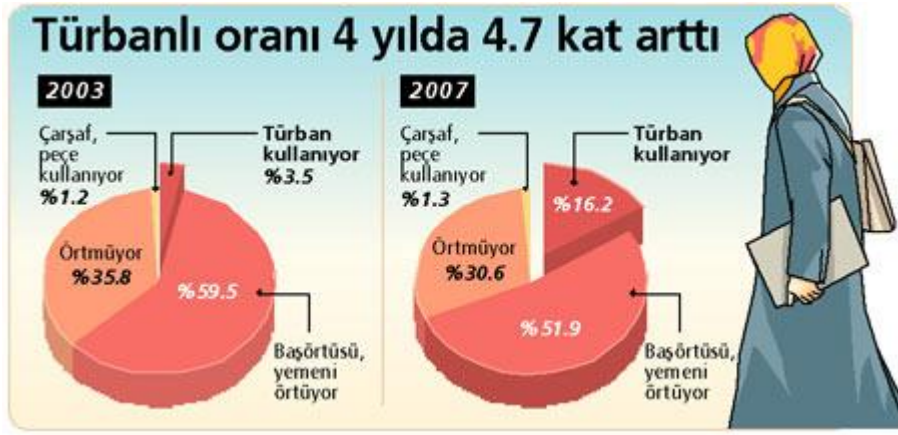
Örneğin, Türkiye'deki hanelerin yüzde 77.2'sinde başını kapatan kadın olduğu, 18 yaş ve üstü kadınların yüzde 64.2'sinin ev dışında başını kapattığı, yaş yükseldikçe başını kapatanların oranının hızla yükseldiği, başörtüsünde eğitimin en belirleyici unsur olduğu ve sosyal statü yükseldikçe kapanmayanların oranının hızla yükseldiği gibi bulgular ortaya konmuştu.

AKP'nin tekrar iktidara gelmesi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi süreci, türban konusunun yine gündeme gelmesine yol açtı. Dört yıl geçtikten sonra tekrarlanan araştırma, değişimin yönünü ve

miktarını merak edenler ve bu dönemin siyasetini değerlendirmek isteyenler için çok ilgi çekici veriler ortaya koydu.

Tarhan Erdem yönetiminde KONDA araştırma şirketi tarafından Milliyet için yapılan "Gündelik Yaşamda Din, Laiklik ve Türban" araştırması, örtünme ile türban konularında önemli veriler ortaya koyuyor. Verilerde, "Türbanın siyasal simge olarak kullanılıp kullanılmadığı" tartışmalarına ışık tutacak ayrıntılar da yer alıyor.

Çünkü araştırma sonuçlarına göre, AKP yönetiminde geçen son dört yılda başını örtenler kendi içinde yaklaşık yüzde 8'lik artışla yüzde 64.2'den yüzde 69.4'e yükselirken, türbanla örtünenlerin oranında ise 4.7 katlık artışla bir patlama yaşanmış durumda. Türbanla örtünenlerdeki artışın eğitimli gençler arasında çok daha yüksek olması da dikkat çeken bir başka ayrıntı.

Örtünme biçimi böyle değişti

"Siz veya eşiniz sokağa çıkarken başını örtüyor mu?" sorusuna, deneklerin yüzde 30.6'sı örtmediği karşılığını verirken, yüzde 69.4'ü farklı isimlerle de olsa başını örttüğünü söyledi. Yanıtlara göre, deneklerin yüzde 51.9'u başını başörtüsü, eşarp, yemeni benzeri yerel örtülerle örterken, yüzde 16.2'si türban, yüzde 1.3'ü çarşaf, peçe kullanıyor. 2003 araştırmasında başını örtenler toplamda yüzde 64.2 iken bugün bu oran yüzde 69.4'e yükselmiş. 2003 araştırmasıyla kıyaslandığında, toplumda başını örtenlerin oranı kendi içinde yüzde 10 dolayında artarken, örtenler içinde türban kullananların oranında çok ciddi artış görülüyor.

Yaş yükseldikçe örtünme artıyor					
	Örtmüyor	Başörtüsü, yemeni	Türban	Çarşaf, peçe	Toplam
	%	%	%	%	%
Türkiye	30.6	51.9	16.2	1.3	100
44+ yaş	18.0	67.1	12.6	2.3	100
29-43 yaş	31.1	50.8	17.3	0.8	100
18-28 yaş	46.9	32.9	19.7	0.4	100

Türban gençlerde daha yaygın

Başını örtmeyenler gençler arasında yüzde 46.9 oranındayken, 29-43 yaş grubunda yüzde 31.1'e 44 yaş üstü grupta yüzde 18'e düşüyor. Türban kullananlar 18-28 yaş grubunda yüzde 19.7 iken 29-43 yaş grubunda yüzde 17.3'e 44 yaş üstü grupta yüzde 16.2'ye düşüyor.

Örtünme geleneksel eğilime uygun olarak yaşlandıkça artarken, türban kullananlar ise yaşlar arasındaki örtünme eğiliminin zıttı karakter göstermekte olup dikkat çekici biçimde gençlerde daha yüksek.

2003 araştırmasıyla kıyaslandığında, türban kullananlardaki artış en yüksek oranda gençler arasında görülüyor. 2003 yılında türban kullanan gençler yüzde 4.1 iken şimdi yüzde 19.7'ye yükselmiş durumda. 28-43 yaş grubunda türban kullananlar 2003 araştırmasında yüzde 3.8 iken şimdi yüzde 17.3'e yükselmiş durumda. 44 yaş üstü grupta ise türban kullananlar yüzde 2.5'ten yüzde 12.6 oranına yükselmiş görünüyor.

Eğitim durumuna göre türbana ilgi					
	Örtmüyor	Başörtüsü, yemeni	Türban	Çarşaf, peçe	Toplam
	%	%	%	%	%
Türkiye	30.6	51.9	16.2	1.3	100
Okur yazar değil	5.3	76.4	13.8	4.5	100
Diplomasız okur yazar	6.5	76.4	13.1	4.0	100
İlkokul mezunu	17.8	65.3	15.4	1.4	100
Ortaokul mezunu	26.9	50.5	22.1	0.4	100
Lise mezunu	52.8	29.6	17.2	0.3	100
Üniversite mezunu	72.5	15.4	12.1	0	100
Yüksek lisans	83.9	12.9	3.2	0	100

Türban kullanımı eğitililerde fazla

Başını örtmeyenler arasında üniversite eğitililer yüzde 17.7, lise mezunları yüzde 42.2, ortaokul mezunları yüzde 12.3, ilkokul mezunları yüzde 23.7 oranında. Başörtüsü kullananlar arasında üniversite eğitililer yüzde 2.2, lise mezunları yüzde 14, ortaokul mezunları yüzde 13.6, ilkokul mezunları yüzde 51.4 oranında. Türban kullananlar arasında üniversite eğitililer yüzde 5.5, lise mezunları yüzde 25.9, ortaokul mezunları yüzde 19, ilkokul mezunları arasında yüzde 38.8 oranında.

Eğitimlerine göre bakıldığında, Türkiye eğitim ortalamalarına kıyasla lise altı eğitililer başını örtmeyenler arasında daha az görülüyor. Bir başka deyişle lise altı eğitililer genele göre daha fazla oranda örtünüyor. Eğitim arttıkça genel olarak örtünme azalırken, yine şaşırtıcı biçimde, örtünenler arasında türban kullananların oranı eğitim arttıkça artıyor.

Eğitim düştükçe çarşaf kullanımı artıyor								
	Okur yazar değil	Diplomasız okur yazar	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Üniversite mezunu	Yüksek lisans	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%
Çarşaf, peçe kullanıyor	30.6	12.9	45.2	4.8	6.5	0	0	100
Başörtüsü, yemeni örtüyor	12.6	6.0	51.4	13.6	14.0	2.2	0.2	100
Türban kullanıyor	7.3	3.3	38.8	19.0	25.9	5.5	0.1	100
Örtmüyor	1.5	0.9	23.7	12.3	42.2	17.7	1.7	100

Kümelere bakıldığında eğitimlerine göre, çarşaf ve peçe kullananlar ağırlıklı olarak okuryazar olmayanlar (yüzde 4.5) ve diplomasız okuryazarların arasında (yüzde 4) görülüyor. Türban kullananlar ise nispeten ağırlıklı olarak ortaokul (yüzde 22.1) ve lise mezunları (yüzde 17.2) arasında görülüyor.

Geleneksel başörtüsü kullananlar üniversite mezunları arasında yüzde 15.4 iken lise mezunları arasında yüzde 29.6, ortaokul mezunları arasında yüzde 50.5, ilkokul mezunları arasında yüzde 65.3, hiç eğitimi olmayanlar arasında yüzde 76.4 oranında.

Sonuçlar, 2003 araştırmamızla kıyaslandığında Türkiye genelinde örtünmeyenler kendi içinde yüzde 16 oranında azalarak yüzde 35.8'den yüzde 30.6'ya düşmüş görünüyor. Başını bir biçimde örtmekte olanlar ise kendi içinde yüzde 8 artarak yüzde 64.2'den yüzde 69.4'e yükselmiş durumda. Eğitim kümeleri üzerinden bakıldığında örtünen kadınlar içinde türban kullananların oranlarında şu artışlar görülüyor:

- Türkiye ortalaması olarak 4.7 kat (yüzde 3.5'den yüzde 16.3'e);
- Üniversite eğitililer arasında 4.4 kat (yüzde 2.6'dan yüzde 11.4'e);
- Lise eğitililer arasında 6.9 kat (yüzde 2.5'ten yüzde 17.2'ye);
- Ortaokul eğitililer arasında 6.1 kat (yüzde 3.6'dan yüzde 22.1'e);
- İlkokul ve daha az eğitililer arasında 3.9 kat (yüzde 3.8'den yüzde 15'e çıktı).

Eğitililerin örtünme biçiminin 4 yıllık seyri										
	Türkiye		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Örtmüyor	35.8	30.6	18.6	14.9	41.8	26.9	73.4	52.8	89.5	73.4
Başörtüsü / Eşarp	59.5	51.9	76.0	68.0	54.6	50.5	23.3	29.6	7.9	15.2
Türban	3.5	16.3	3.8	15.0	3.6	22.1	2.5	17.2	2.6	11.4
Çarşaf	1.2	1.3	1.6	2.1	0	0.4	0.8	0.3	0	0
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Çalışan kadınlarda örtünme düşük				
	Örtmüyor	Başörtüsü, yemeni	Türban	Çarşaf, peçe
	%	%	%	%
Emekli	47.2	48.0	4.7	0
Çalışan	59.4	27.2	12.7	0.7
Öğrenci	77.0	9.5	13.5	0
Ev kadını	21.7	59.8	17.0	1.5
İşsiz	37.1	45.5	16.3	1.1

Ev kadınlarının dörtte üçü, öğrencilerin dörtte biri başını örtüyor

Kadınların iş ve meslek dağılımlarına bakıldığında, öğrencilerin yüzde 77'si, çalışan kadınların yüzde 59.4'ü, emekli kadınların yüzde 47.2'si başını örtmüyor. Başörtüsü en yaygın biçimde ev kadınları (yüzde 59.8) ve işsiz kadınlar yüzde 45.5) arasında görülüyor. Öğrencilerin yüzde 23'ü örtünmeyi tercih ederken, yüzde 13.5'i türbanı, yüzde 9.5'i başörtüsünü tercih ediyor.

Grafikte de görüldüğü gibi en az örtünenler öğrenciler iken, örtünenler arasında en yaygın türban kullanımı yine öğrencilerde görülüyor.

Örtünme evlilikle artıyor

	Örtmüyor %	Başörtüsü, yemeni %	Türban %	Çarşaf, peçe %	Toplam
Türkiye	30.6	51.9	16.2	1.3	100
Dul, boşanmış	28.5	63.6	5.4	2.5	100
Evli	24.3	57.0	17.4	1.3	100
Sözlü, nişanlı	49.2	30	20.8	0	100
Bekar	64.6	21.9	12.9	0.6	100

Nişan ve nikâhta örtü var

Araştırma sonuçları, örtünmede kadın ve erkek beraberliğinin de önemli etkenlerden biri olduğunu gösteren veriler sunuyor. Bekârların yüzde 64.6'sı, sözlü-nişanlı olanların yüzde 49.2'si, evlilerin yüzde 24.3'ü ve dul-boşanmış olanların yüzde 28.5'i gündelik hayatta başını örtmüyor. Başını örtenler bekârlar arasında yüzde 35.4, sözlü-nişanlılar arasında yüzde 50.8, evliler arasında yüzde 75.7, dul-boşanmışlar arasında yüzde 71.5 oranında.

Grafikte de görüldüğü gibi Türkiye'de kadınlarla, erkeklerin beraberlik seviyesi geliştikçe başını örtme oranı yükseliyor.

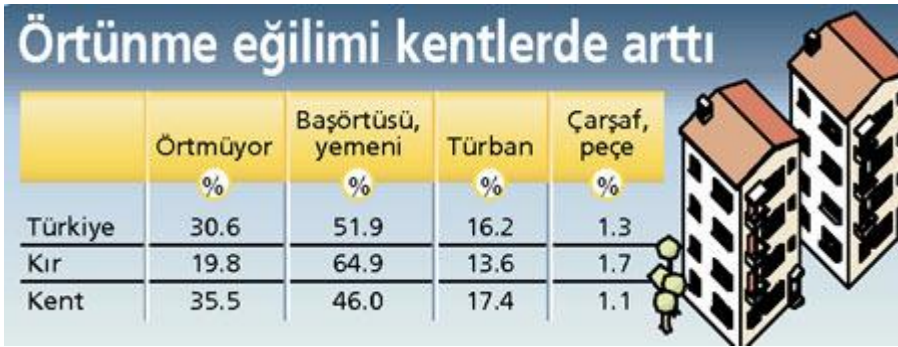
Türban orta, çarşaf alt gelir grubunun

	Örtmüyor %	Başörtüsü, yemeni %	Türban %	Çarşaf, peçe %	Toplam %
Türkiye	30.6	51.9	16.2	1.3	100
En yüksek gelir	72.9	14.1	11.8	1.2	100
Orta üstü gelir	52.7	27.2	19.6	0.5	100
Orta gelir	37.3	44.7	17.1	1.0	100
Orta altı	21.3	61.4	15.9	1.4	100
En düşük gelir	15.2	67.2	14.5	3	100

Gelir düzeyi düştükçe başını örtme artıyor

Başını örtmeyenler en yüksek oranda en yüksek gelir grubunda (yüzde 72.9) görülüyor. En düşük gelir grubunda başını örtmeyenler yüzde 15.2 iken, ikinci dilimde yüzde 21.3'e, orta gelir diliminde yüzde 37.3'e yükseliyor. Başını örtenlerin oranı ise örtmeyenlerin zıttına karakter gösterip gelir düştükçe artıyor. Başını örtenler arasında türban kullananlar ise bu eğilimin tersine hareket ediyor, gelir seviyesi arttıkça genel karakter olarak türban kullananlar artıyor.

Gelir arttıkça örtünmenin azalıyor oluşu grafikte de daha kolay izlenirken, türbanın orta ve orta üstü gelir grubunda, ortadireğe göre daha fazla kullanıldığı görülüyor.

Başörtüsü kırdı, türban kentte yaygın

Araştırmaya katılanlara oturdukları yere göre baktığımızda, kentte oturanlarda başını örtmeyenler yüzde 35.5 iken, kırdı oturanlarda bu oran yüzde 19.8'e düşüyor. Yani kentlerde oturanların yüzde 64.5'i başını örtenken, kırsal kesimde oturanlarda bu oran yüzde 80.2'ye yükseliyor. Türbanla ilgili olarak burada da bir farklılık görülüyor. Başörtüsü kullananlar kentte yüzde 46 iken, kırdı yüzde 64.9'a çıkıyor. Türban kullananlar ise kentte yüzde 17.4 iken kırsal kesimde yüzde 13.6 oranında çıkıyor.

Grafikte kolayca görüleceği gibi, kırdı başını örtme yüksek iken, türban kentte kırsal kesimden daha fazla kullanılıyor.

Veriler 2003 araştırmasıyla kıyaslandığında, 2003 yılında kentte oturup da başını örtenlerin toplamı yüzde 56.3 iken 2007'de yüzde 64.9'a, kırsal kesimde oturanlar arasında başını örtenler yüzde 75.5 iken şimdi yüzde 80.2'ye yükselmiş durumda. Başını örtme eğiliminin kentte kırsal kesime göre biraz daha fazla artması da dikkat çekici bir ayrıntı.

Parti tercihi göre örtünme biçimi değişiyor

Araştırma, siyasi tercihlerle örtünme ve örtünme biçimleri arasındaki ilişkiyi de çok net şekilde ortaya koyuyor. Özellikle türbanla ilgili veriler dikkat çekici.

AKP seçmeninin başını örtmeyenleri yalnızca yüzde 14 iken CHP seçmeni arasında başını örtmeyenler yüzde 59.3, MHP seçmenleri arasında yüzde 32.4 oranında çıktı. Başörtüsü kullananlar ise AKP seçmenleri arasında yüzde 58.9, CHP seçmenleri arasında yüzde 31.6, MHP seçmenleri arasında yüzde 41.8 oranında.

Türban kullananlar AKP seçmenleri arasında yüzde 21.3, CHP seçmenleri arasında yüzde 2.7, MHP seçmenleri arasında yüzde 11.7 oranındadır. Çarşaf, peçe kullananlar ise SP seçmenleri arasında yüzde 6.7, AKP seçmenleri arasında yüzde 1.7 oranındadır.

AKP başını örtenlerden ortalaması üzerinde oy alırken, CHP örtmeyenlerden ortalaması üzerinde oy almaktadır. Başını örtenler arasında AKP seçmeni yüzde 62.3, CHP seçmeni yüzde 9.4 iken; türban kullananlar arasında AKP seçmeni yüzde 72, CHP seçmeni yüzde 2.6 çıkıyor.

Başörtüsü kullananlar ağırlıklı olarak AKP seçmeni iken, türban kullananların öncelikli partilerinin AKP ve SP olduğu görülüyor.

Kaynak: Milliyet 3 Aralık 2007